

TEOLLISUUDEN HISTORIAA JA NYKYISYYTTÄ

Se waurastuminen, joka Tampereelle myöhemmin on tullut osaksi, sen asukasluvun suuri karttuminen viime vuosikymmeninä on kaikki wirralle rakennettujen tehdasteiden vaikuttama, ja niissä pumpulitehdas kauan oli ainoa suuremman arvoisen ja se, joka etupäässä on wienyt kaupungin eteenpäin.¹

Sitaatti on Kansanvalistusseuran Kalenterista 1884 ja se on tähän poimittu FT Tiina Päivärinteen väitöskirjasta (2010) *Luonto, tie-de ja teknologia. Kansanvalistuksen Suomi-kuva 1870–1920*. Päivärinne selvitti tutkimuksessaan, miten Suomen kansan käsitykset ja mielikuvat omasta maasta muotoutuivat 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Päivärinteen mukaan teknologinen kehitys, alueellinen hyvinvointi ja kansalaisten sivistystaso liitettiin tiiviisti yhteen hänen lähdeaineistona käyttämässään valistuskirjallisuudessa. Teollisuuden, teknologian ja yhteiskunnan keskinäinen kolmiyhteys näkyi eräiden aikalaikirjoittajien mukaan myös kaupunkikuvan muutoksessa.²

Päivärinteen keväällä valmistuneen tutkimuksen herättämiä ajatuksia vuosisadan vaihteen konstruoidusta Suomi-kuvasta ja teknologiasta osana kansalliskuvastoa oli erityisen kiinnostavaa muistella elokussa *Reusing the Industrial Past* -konferenssissa, Tammerkosken kansallismaisemassa. Tampereelle kokoontui noin 400 tekniikan historian ja teollisuusperinteen tutkijaa ja asiantuntijaa esitelmöimään ja vaihtamaan ajatuksia teollisen menneisyyden uusio-käytöstä. Kansainvälisen konferenssin tunnelmiin palataan tässä numerossa raportin sekä tapahtumassa mukana olleiden tutkijoiden artikkelien muodossa.

Jyrki Ylijoki on tutkimuksessaan tarkastellut Björknäsin lasitehtaassa vuosina 1736–1741 työskennellyttä lasinpuhaltajaa

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Björknäsin lasitehtaan hesseniläiset lasinpuhaltajat vuosina 1736–1741: Osa suomalaista lasihistoriaa Jyrki Ylijoki	5
Työn paikasta teollisen kulttuurin perinnöksi: Porin puuvillatehdas 1898–2010 Anna Sivula	21
Pyöräillen kohti kansalaisyhteiskuntaa: Pyöräilyn ensivuosisikymmenet Virossa Mikko Kylliäinen	47
Katsaus Liikkeenjohdon Tutkimusryhmä LJT:n historiaan vuosilta 1949–2009 Pekka Mannio	59
Seminaarit ja matkat	
Teollisen menneisyyden äärellä Tampereella: Reusing the Industrial Past 10.–15.8.2010, Tampere (Teija Försti & Johanna Vähäpesola)	65
Pyöräilyn historiaa Prahassa (Mikko Kylliäinen)	68
Arvostelut	
Oppiainerajojen ulkopuolelle unohtuneita kysymyksiä kartoittamassa (Anna Sivula)	71
Gottlieb Daimlerin aikakausi: Uusia näkökulmia autojen varhaiseen historiaan (Svante Ersten)	74
THS ry: Kokouskutsu & sysseminääri	78
Uutiset	79
Abstracts	82

väkeä. Ylijoki täsmentää aikaisemmista julkaisuista esiin nousseita epätarkkuuksia ja ottaa kantaa mahdollisiin virhetulkintoihin. Artikkelit kiinnostanevat erityisesti sukututkijoita ja lasinpuhalluksen historiasta kiinnostuneita lukijoita.

Anna Sivula johdattaa teollisen kulttuuriperinnön äärelle Porin puuvillatehdasta käsittelevällä artikkelillaan. Sivula avaa teollisen kulttuuriperintöpuheen, käsitteiden, arvostusten ja käytänteiden muutoksia eri vuosikymmeninä tässä tapaustutkimuksessa, jossa toimiva tehdas muotoutuu kulttuuriperinnöksi reilun 110 vuoden aikana. Artikkelit on samalla malliesimerkki siitä, miten teknologian historiaa kirjoittava käy onnistuneesti vuoropuhelua aiempien teorioiden kanssa, hyödyntää vankkaa ja monipuolista lähdeaineistoa ja muodostaa näistä perustelun ja vakuuttavan tulkinnan.

Mikko Kylliäinen tarkastelee artikkelissaan Viron pyöräilykerhoja ja -kulttuuria osana kansallista heräämistä. Pyöräilyhistoriasta kiinnostuneille lehdestä löytyy lisäksi Kylliäisen raportti Prahassa järjestetystä alan konferenssista. Tässä numerossa on myös Pekka Mannion katsaus Liikkeenjohdon Tutkimusryhmä LJT:n historiaan vuosina 1949–2009.

Tekniikan Historian Seura järjestää syysseminaarin lokakuun viimeisenä viikonloppuna Tampereella Museokeskus Vapriikissa. Tarkempi ohjelma löytyy tämän lehden sivuilta. Tilaisuuteen on vapaa pääsy ja sitä edeltää seuran syyskokous. Tervetuloa mukaan vanhat ja uudet jäsenet!

Teija Försti

¹ Cit. Th.S.: Pumpulitehdas Tampereella. Kansanvalistusseuran Kalenteri 1884. 4.vsk. Helsinki 1883, s.96. Tiina Päivärinne: Luonto, tiede ja teknologia. Kansanvalistuksen Suomi-kuva 1870–1920. Suomen Tiedeseura. Helsinki 2010, s. 132.

² Päivärinne 2010, 132.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 31 e/ vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampska.kaataja@uta.fi, tai seuran www-sivujen kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks.sivu 2). Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä. Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse osoitteen tw.taitto@ths.fi. Normaali-postissa lähtettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s.2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 4/2010 12. marraskuuta. ja numeroon 1/2011 18. helmikuuta. Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa. Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisu-oikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.